

ГОДИШЕН ДОКЛАД

**на Междуведомствената комисия за
експортен контрол и
неразпространение на оръжията за
масово унищожение към министъра
на икономиката, енергетиката и
туризма**

за изпълнението на Закона за експортния контрол
на оръжия и изделия и технологии с двойна
употреба за 2011 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	Въведение	3
II.	Цели и обхват на експортния контрол	5
	1. Оръжия	5
	2. Изделия и технологии с двойна употреба	6
	3. Прозрачност и предоставяне на информация	7
III.	Национална система за експортен контрол – организация и законодателство	10
IV.	Сътрудничество в областта на експортния контрол	16
	1. Сътрудничество в рамките на Европейския съюз	16
	2. Международни споразумения	20
	3. Международни режими за експортен контрол и инициативи в областта на неразпространение на оръжията за масово унищожение	20
	4. Сътрудничество между компетентните органи и индустрията	23
V.	Ограничения и забрани за доставки на въоръжения и свързано оборудване	26
VI.	Данни за износа, вноса и трансфера на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба през 2011 г.	28
Приложения		
	Приложение 1 Категории на Списъка на оръжията	
	Приложение 2 Категории на Списъка на изделията и технологии с двойна употреба	
	Приложение 3 Обобщени данни за издадените разрешения и за осъществения износ и трансфер на оръжия от територията на Р България	
	Приложение 4 Обобщени данни за издадените разрешения и за осъществения внос и трансфер на оръжия за територията на Р България	
	Приложение 5 Обобщени данни за издадените разрешения и за осъществения износа и трансфера на изделия и технологии с двойна употреба от територията на Р България	
	Приложение 6 Обобщени данни за издадените удостоверения за внос и за осъществения внос на изделия и технологии с двойна употреба	

ВЪВЕДЕНИЕ

Междуведомствената комисия за експортен контрол и неразпространение на оръжията за масово унищожение (Междуведомствената комисия) към министъра на икономиката, енергетиката и туризма представя доклад за изпълнението на Закона за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба за 2011 г., изготвен в изпълнение на разпоредбите на чл. 74 от закона. Годишният доклад за дейността на Междуведомствената комисия съдържа информация за периода от 1 януари 2011 г. до 31 декември 2011 г. за: издадените разрешения и осъществения износ, внос и трансфер на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба (ИТДУ); състоянието на системата за експортен контрол на Република България; изпълнението на международните ангажименти на Република България в областта на експортния контрол и неразпространението на оръжията за масово унищожение (ОМУ). В съответствие с международните препоръки и придържайки се към принципите за прозрачност, Междуведомствената комисия изготвя ежегодно доклад в областта на експортния контрол на оръжия и ИТДУ, който се публикува на интернет страницата на Министерство на икономиката, енергетиката и туризма: www.mi.government.bg.

В част 2 на доклада са описани целите и обхвата на експортния контрол, в част 3 е описана националната система за експортен контрол и националното законодателство, международното сътрудничество в областта на експортния контрол и сътрудничеството на компетентните органи с бизнеса и академичните среди е описано в част 4, а в част 5 са описани ограниченията и забраните за доставки на въоръжения и свързаното с тях оборудване. Статистическите данни за износа, вноса и трансфера на оръжия и ИТДУ са представени в част 6. Част 7 съдържа две приложения: категориите на Списъка на оръжията и категориите на Списъка на изделията и технологии с двойна употреба. Част 8 съдържа четири приложения: обобщени данни за издадените разрешения и за осъществения износ и трансфер на оръжия; обобщени данни за издадените разрешения и за осъществения износ и трансфер на оръжия от територията на Република България; обобщени данни за издадените разрешения и за осъществения износ и трансфера на ИТДУ от територията на Република България; обобщени данни за издадените удостоверения за внос и за осъществения внос на ИТДУ.

ЦЕЛИ И ОБХВАТ НА ЕКСПОРТНИЯ КОНТРОЛ

Целите, които си поставя международната общност в областта на експортния контрол на оръжията и ИТДУ и политиката, която следва в тази област, са продиктувани от загрижеността и необходимостта от прилагането на ефективни мерки за недопускане на разпространението на конвенционални оръжия и ОМУ и попадането им в лица и организации, които не се съобразяват с международно приетите норми и чиито действия представляват потенциална заплаха за мира и сигурността на съвременното общество.

Важна роля в прилагането на ефективен експортен контрол е спазването на санкциите и ограниченията, наложени от Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации (СС на ООН), от Европейския съюз (ЕС) и Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ).

Прилагането на принципите на експортния контрол в национален план е обвързано със защитата на националната сигурност, икономическите и външнополитическите интереси на страната.

Контролът, както в рамките на международните организации и режими, така и на национално ниво, обхваща определени категории конвенционални въоръжения, свързано с тях оборудване и средствата за тяхното производство, а също така и широка гама ИТДУ, които могат да бъдат използвани както за граждански цели, така и за производството на конвенционално оръжие и производството и разпространението на ОМУ.

Обект на контрол са и определени технологии и софтуер, свързани с контролираните изделия, а също така и оказването на техническа помощ, свързана с тях.

Оръжия

Оръжията, които подлежат на контрол, са определени със списък, приет в националното законодателство, последно актуализиран през 2011 г. с Постановление № 147 на МС от 26.05.2011 г. за приемане на Списък на оръжията и Списък на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос (*Обн., ДВ, бр. 43 от 07.06.2011 г.*). Списъкът на оръжията е идентичен с Общия списък на оръжията на ЕС, приет и публикуван в Официален вестник на Европейския съюз, бр. С 86 от 18 март 2011 г.

Обект на експортния контрол са всички бойни огнестрелни оръжия и боеприпасите за тях, бомби, торпеда, реактивни снаряди, ракети, средствата за управление на огъня, военните сухопътни транспортни средства, редица химически или биологични токсични вещества и средства за защита от тях, радиоактивни и взривни материали с военно предназначение, ракетни горива, пиротехнически и други вещества, военни плавателни съдове и летателни апарати, специализирано военно електронно оборудване, кинетични

високоскоростни оръжейни системи, бронирани или защитни технически средства, симулатори за бойно обучение, апаратури за визуализация или радиоелектронно противодействие, заготовки и отливки, които се използват в контролирани продукти, водолазна апаратура, технически бази-данни и други технически средства с военно предназначение, средства за производство на оръжия, оръжейни системи с насочена енергия, средства за защита, криогенни и свръхпроводими технически средства, софтуер със специално предназначение, военни технологии, което включва и предоставянето на техническа помощ, свързана с поддръжка, ремонт, обучение, модифициране и модернизация на оръжия.

Изделия и технологии с двойна употреба

Изделията с двойна употреба са изделия, включително софтуер и технологии, които могат да се използват както за граждански, така и за военни цели, и включват всички изделия, които могат да се прилагат както за невзривна употреба, така и по какъвто и да било начин, подпомагащ производството на ядрени оръжия или други ядрени взривни устройства. Външнотърговските сделки с тези изделия се контролират с цел неразпространението на ядрени материали, химически и биологически оръжия и свързаното с тях оборудване. Регламент (ЕО) 428/2009 на Съвета на ЕС от 5 май 2009 г. за въвеждане на режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба (Регламент (ЕО) 428/2009) е основният европейски акт, който въвежда режим за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на ИТДУ, и е директно приложим за ЕС, като част от общата търговска политика на Съюза.

Списъкът с контролирани ИТДУ (Приложение I на Регламент (ЕО) 428/2009) включва 10 категории, както следва: ядрени материали, съоръжения и оборудване; специални материали и свързаното с тях оборудване; обработката на материали; електроника; компютри; телекомуникации и информационна сигурност; сензори и лазери; навигационно и авиационно оборудване; оборудване, използвано в морския флот (морски системи); космически апарати и силови установки (двигателни системи), и свързаното с тях оборудване.

Приложение I на Регламент (ЕО) 428/2009 включва международно приетите списъци на контролираните ИТДУ по линия на Васенаарската договореност (ВД), Режима за контрол на ракетните технологии (РКРТ), Групата на ядрените доставчици (ГЯД), Австралийската група (АГ) и Конвенцията за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химически оръжия и за тяхното унищожаване (КЗХО).

В рамките на ЕС се прилага контрол върху трансферите на ИТДУ, описани

в Приложение IV на Регламент (ЕО) 428/2009.

В международните режими за експортен контрол и неразпространение на ОМУ се осъществява сътрудничество в областта на ИТДУ, което се основава на провеждането на регулярни дискусии относно прилагането на най-ефективни и унифицирани системи за контрол, меморандуми за разбирателство, обмен на информация с контролните органи в рамките на ЕС и международните режими, както и подбор на изделия и технологии, обект на контрола, определянето на крайни потребители, които се считат за „чувствителни“ от гледна точка на разпространението на ОМУ и др.

Прозрачност и предоставяне на информация

Прозрачността и предоставянето на информация са сред основните принципи, приети от международната общност в областта на експортния контрол. Прозрачността спомага за общото разбиране на целите на експортния контрол, включително функционирането на националните системи за експортен контрол и на международните режими и организации, механизмите за лицензиране на външнотърговски сделки с контролирани изделия и техните обеми, държавите-износители и крайни потребители.

Република България, като пълноправен член на ЕС, ежегодно предоставя на Съвета на ЕС данни за осъществения през предходната година износ на оръжия. На основа на представените от всички държави-членки национални данни, секретариатът на Съвета на ЕС подготвя Годишен доклад по член 8, ал. 2 от Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета, определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване, който интегрира данни за износа на оръжие от държавите-членки за предходната календарна година по категории въоръжение и стойности на разрешения и реализиран износ. Документът се предоставя на Европейския парламент и се публикува в Официалния вестник на ЕС.

В съответствие с международните си ангажменти Република България ежегодно предоставя информация, както следва:

- по линия на Регистъра на ООН за конвенционалните оръжия - за осъществен износ, внос и трансфер по 7-те категории на Регистъра и за малки оръжия и леки въоръжения (МОЛВ);
- по линия на Международния обмен за МОЛВ по Документа на ОССЕ за МОЛВ - за осъществен износ и внос за и от страни-членки на ОССЕ;
- за осъществен износ за страни, неучастващи във Васенаарската договореност, по 8-те категории оръжия съгласно Основополагащите елементи на режима (седемте категории по Регистъра на ООН за конвенционалните оръжия и МОЛВ).

Междуведомствената комисия, като национален орган на Република България по прилагане на КЗХО, ежегодно одобрява и представя в Организацията за забрана на химическото оръжие декларации относно дейностите с токсични химически вещества и техните прекурсори, посочени в приложенията към Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, и с органични химически вещества.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ЕКСПОРТЕН КОНТРОЛ

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ЕКСПОРТЕН КОНТРОЛ – ОРГАНИЗАЦИЯ И ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Република България има двустепенна система на експортен контрол. Органите, които осъществяват дейности по лицензиране, регистриране и издаване на разрешения, са: Междуправителствения съвет по въпросите на военнопromишления комплекс и мобилизационната готовност на страната към Министерския съвет (Междуправителствения съвет), Междуправителствената комисия и министърът на икономиката, енергетиката и туризма.

Междуправителствен съвет

Междуправителствения съвет издава лиценз за право за извършване на износ, внос, трансфер и транспортиране на оръжия и извършва регистрацията на лицата, които осъществяват брокерска дейност с оръжия, съгласно Закона за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба.

Съпредседатели на Междуправителствения съвет са министърът на икономиката, енергетиката и туризма и министърът на отбраната. В Междуправителствения съвет са включени представители на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма, Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи, Министерството на външните работи, Министерството на финансите, Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на образованието, младежта и науката, Националната разузнавателна служба, Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси“.

Междуправителствена комисия

Междуправителствената комисия разглежда заявленията за издаване на разрешения за износ, внос, трансфер в Общността, транзит или брокерска сделка с оръжия и износ, трансфер от територията на Република България за територията на друга държава-членка, транзит и брокерска дейност с ИТДУ. Председател на Междуправителствената комисия е министърът на икономиката, енергетиката и туризма, а членове са представители на Министерството на външните работи, Министерството на икономиката, енергетиката и туризма, Министерството на отбраната и ДАНС.

Функциите на Национален орган за координация на работата и контрол по изпълнение на КЗХО се изпълняват от Междуправителствената комисия, която

разглежда и заявления за издаване на удостоверения за извършване на дейности, съгласно Закона за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори.

Министър на икономиката, енергетиката и туризма

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма регистрира физически и юридически лица за извършване на износ и трансфер на ИТДУ и брокерска дейност с тях.

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма или оправомощени от него длъжностни лица регистрират вноса на ИТДУ, попадащи в Списъка на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос (Постановление на Министерския съвет № 147/ 2011) и поддържат публичен регистър на лицата, регистрирани за износ и трансфер, и брокерска дейност с ИТДУ.

Контролни органи

Контролни функции в областта на експортния контрол на оръжия и ИТДУ имат Междуведомствения съвет, Междуведомствената комисия, министъра на икономиката, енергетиката и туризма, министъра на вътрешните работи, председателя на ДАНС, директора на Агенция "Митници" на Министерството на финансите или от оправомощени от тях длъжностни лица, съгласно чл. 71 от Закона за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба.

Национално законодателство:

- Закон за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба (Обн., ДВ, бр. 11 от 2.02.2007 г, изм. и доп., бр. 13 от 16.02.2010 г.)
- Правилник за прилагане на закона за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба (Обн. - ДВ, бр. 32 от 17.04.2007 г; изм. и доп., бр. 31 от 23.04.2010 г.)
- Постановление на Министерския съвет № 147 от 26.05.2011 г. за приемане на Списък на оръжията и Списък на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос (Обн., ДВ, бр. 43 от 7.06.2011 г.)
- Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, (Обн., ДВ, бр. 8 от 28.01.2000 г., изм., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г.)

- Наредба № 16-437 от 04.05.2007 г. за условията и реда за извършване на дейности с токсичните химически вещества и техните прекурсори (Обн., ДВ, бр.40 от 24.05.2007 г.)

- Постановление на Министерския съвет № 91 от 09.04.2001 г. за утвърждаване на Списък на държавите и организациите, спрямо които Република България прилага забрана или ограничения върху продажбата и доставките на въоръжение и свързаното с него оборудване, в съответствие с резолюции на Съвета за сигурност на ООН и решения на Европейския съюз и на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (9.04.2001 г., обн., ДВ, бр. 37 от 13.04.2001 г., доп., бр. 73 от 17.09.2010 г., в сила от 17.09.2010 г.)

Актуална информация относно националната система за експортен контрол, законодателството, както и друга полезна информация във връзка с контрола на оръжията и ИТДУ е публикувана на:

- специализираната страница на Междуведомствената комисия на адрес: www.exportcontrol.bg;
- интернет страницата на министерството на икономиката, енергетиката и туризма на адрес: www.mi.government.bg.

Новости в националното законодателство в областта на контрола на оръжия и изделия с двойна употреба

През м. март 2011 г. бе приет Закон за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (Обн., ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г., в сила от 30.06.2012 г.). Това бе обусловено от необходимостта от въвеждането в българското законодателство на Директива 2009/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 май 2009 година за опростяване на реда и условията за трансфер на продукти, свързани с отбраната, вътре в Общността (Директива 2009/43/ЕО).

С новия закон се премахва лицензионния режим за трансфер на оръжия от територията на Република България за физически и юридически лица, като на негово място се въвежда процедура за регистрация за трансфер от Междуведомствения съвет по отбранителна индустрия и сигурност на доставките към Министерски съвет. Физически и юридически лица, които притежават издадено от Междуведомствения съвет удостоверение за регистрация за трансфер, могат да извършват трансфер на продукти, свързани с отбраната от територията на Република България след издаване от Междуведомствената комисия на индивидуално и глобално разрешение или публикувано генерално разрешение за трансфер. Структурите на централната администрация на изпълнителната власт, ръководени от министри, ДАНС,

Националната разузнавателна служба и Националната служба за охрана осъществяват износ, внос и трансфер на продукти, свързани с отбраната от територията на Република България, след издаване на удостоверение от министъра на икономиката, енергетиката и туризма. Износ и внос на продукти, свързани с отбраната, се осъществява въз основа на издаден от Междуведомствения съвет лиценз за износ и внос на продукти, свързани с отбраната и издадено индивидуално или глобално разрешение за износ или внос от Междуведомствената комисия. Съгласно Директива 2009/43/ЕО се въвежда процедура за сертифициране на получатели на продукти, свързани с отбраната, с което сертифицираните получатели ще могат да се възползват от опростената процедура по включването им в генералните разрешения за трансфер, публикувани от държавите-членки на доставчиците. Процедурите на сертифициране са съобразени с Препоръките на Европейската комисия от 11 януари 2011 г. за сертифицирането на предприятията в областта на отбраната. Сертификат за получател се издава от Междуведомствения съвет. Отпада разрешителния режим за трансфер за територията на Република България, като по отношение на физически и юридически лица се издава удостоверение за трансфер от министъра на икономиката, енергетиката и туризма след предоставяне на съответните изискуеми документи или трансферът се декларира с декларация по образец пред Министерство на икономиката, енергетиката и туризма в случаите, когато трансферът се осъществява от сертифициран получател.

Контролът върху брокерската дейност с продукти, свързани с отбраната е разширен, като в категорията на лицата, които могат да извършват такава дейност и съответно да бъде упражняван контрол на дейността им от страна на компетентните ни органи са включени: българските граждани, гражданите на други държави-членки и гражданите на Европейското икономическо пространство, пребиваващи на територията на Република България и гражданите на трета държава, които са получили разрешение за постоянно пребиваване в Република България. Предложените текстове напълно съответстват на разпоредбите и препоръките на Обща позиция на Съвета 2003/468/ОВПС от 23 юни 2003 за контрол на брокерската дейност с оръжия.

С влизането в сила на 30 юни 2012 г. на Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба ще бъде отменен Закона за експортния контрол на оръжия и на изделия и технологии с двойна употреба.

Във връзка със Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба беше приет Правилник за неговото прилагане (Правилник за прилагане на закона за

експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба Приет с ПМС № 205 от 15.07.2011 г., обн., ДВ, бр. 57 от 26.07.2011 г., в сила от 30.06.2012 г.) и Заповед № РД-16-996/13.09.2011 на министъра на икономиката, енергетиката и туризма за утвърждаване на образци на документи съгласно приложения от № 1 до № 53.

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ЕКСПОРТНИЯ КОНТРОЛ

Сътрудничество в рамките на ЕС

Специфичните разпоредби относно Общата външна политика и политика на сигурност, които са описани в Договора за ЕС, са основата за общите политики и действия на държавите-членки в областта на експортния контрол.

В рамките на принципите и целите на своята външна дейност ЕС провежда, определя и прилага обща външна политика и политика на сигурност, която се основава на развитието на взаимната политическа солидарност между държавите-членки, на определянето на въпросите от общ интерес, запазване на общите ценности, фундаментални интереси и независимостта на ЕС, укрепване на сигурността на ЕС и страните-членки с всички средства, запазването на мира и укрепването на международната сигурност, засилване на международното сътрудничество, развитие и консолидиране на демокрацията и силата на закона с респект към правата на човека и основните свободи. В съответствие с член 346 от Договора за функциониране на ЕС, всяка страна може да предприема мерките, които счете за необходими за запазване на своите интереси в областта на сигурността, в т.ч. и свързаните с търговията с оръжия, боеприпаси и военни материали. На основание на тази разпоредба държавите-членки прилагат национални политики по отношение на износа и вноса на военни изделия.

Обща Позиция 2008/944/ОВППС на Съвета от 8 декември 2008 година, определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване

Общата Позиция 2008/944/ОВППС определя осем основни критерии, които трябва да се отчитат при разглеждане на заявленията за износ на оръжия. В случаите, когато износът на въоръжение не отговаря на един и/или повече от критериите, държавата-износител може да откаже издаването на разрешение за осъществяване на износа. Осемте критерии са свързани със:

- (1) зачитане на международните ангажименти на държавите членки и наложени санкции от СС на ООН, ЕС и ОССЕ;
- (2) зачитане правата на човека в държавата-краен получател;
- (3) вътрешната обстановка в държавата-краен получател - съществуването на напрежение или въоръжени конфликти;
- (4) запазване на регионалния мир, сигурност и стабилност и недопускане на прекомерно струпване на оръжия в райони с потенциални или съществуващи конфликти;
- (5) опазване на националната сигурност на СЧ и на техните територии;
- (6) поведението на държавата-вносител в международната общност, включително по отношение на подкрепата за международния тероризъм и

поддържащите го държавни режими;

(7) наличието на риск от пренасочване или реекспорт при нежелателни условия;

(8) съвместимостта на оръжията или оборудването с техническия и икономическия капацитет на държавата-получател.

Обмен на информация

Допълнителните ангажменти на държавите-членки, сред които и обменът на информация за откази, направени при разглеждане на заявления за износ на оръжия са разписани в Обща Позиция 2008/944/ОВППС. В съответствие с това, всяка държава-членка е поела ангажимент в случаите на разглеждане на заявление за износ на оръжия да се отчитат направените от други държави-членки откази за идентични сделки. При наличието на такива, се провеждат консултации с цел уточняване на идентичността на сделката и актуалността на приложените критерии от Общата позиция. В чл. 8 на Общата позиция е предвидено и публикуването на Годишен отчет на ЕС за износа на оръжия, който представя подробна информация за издадените разрешения и реализирания износ по страни-износители, страни-вносители, категории от Общия списък на оръжията и стойности.

Държавите-членки обсъждат въпроси и обменят информация относно общата политика на ЕС по тези въпроси, националните политики на експортен контрол спрямо отделни страни и региони, годишните отчети, процесите на консултации и др., в рамките на редовните заседания на специализираната Работна група по износа на конвенционални оръжия (COARM) към Европейската служба за външна дейност (ЕСВД).

Друг ангажимент на държавите-членки, съгласно Регламент 428/2009, е преди да издадат разрешение за износ или за брокерски услуги или да вземат решение за транзит на ИТДУ, да разгледат всички валидни откази за идентична по същество сделка (изделия с идентични по същество параметри или технически характеристики за идентичен краен потребител или получател). В случай, че има издадени идентични откази, се провеждат консултации с компетентните органи на държавата-членка, издала такъв отказ или решения за забрана на транзита. Обмяната на информация за направените откази от държавите-членки се осъществява чрез защитена електронна система, която е разработена и се поддържа от Европейската комисия (ЕК).

Дейност на ЕС в борбата с разпространението на ОМУ и системите за тяхното доставяне

Дейността на ЕС в областта на експортния контрол и неразпространението на ОМУ е тясно свързана с работата на международните режими и организации за експортен контрол. Тя е предмет на обсъждане и дискусии в две специализирани работни групи:

- Работна група по неразпространението на ОМУ (CONOP - Council Working Party on Non-proliferation) към ЕСВД;
- Работна група по ИТДУ (WPDU - Working Party on Dual-Use Goods) към Съвета на ЕС.

Дейността на Работната група по ИТДУ е свързана с набелязване на мерки по ефективното прилагане и усъвършенстване на законодателството на ЕС в тази област и включва ежегодното актуализиране на списъците с контролираните ИТДУ. В рамките на работната група през 2011 г. продължи обсъждането на предложението на ЕК за създаване на нови Генерални разрешения на Съюза за износ на определени „нечувствителни“ ИТДУ за определени нерискови държави чрез изменение на Регламент (ЕО) № 428/2009 на Съвета за въвеждане режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба (Регламент (ЕО) № 428/2009).

Съгласно чл. 23 на Регламент (ЕО) 428/2009 е създадена Координационна група, председателствана от ЕК, която обсъжда и проучва различни въпроси, свързани с практическото прилагане на регламента и приемането на ръководни правила на ЕС за експортния контрол на ИТДУ.

На 30 юни 2011 г. ЕК публикува „Зелена книга“ (Системата на Европейския съюз за контрол на износа на ИТДУ – гарантиране на сигурността и конкурентоспособността в един променящ се свят) за експортен контрол на ИТДУ. Съгласно Регламент (ЕО) 428/2009 ЕК има задължение през 2012 г. да извърши преглед на прилагането на регламента и да представи на Европейския парламент и Съвета доклад относно прилагането му, който може да включва предложения за изменение на законодателството в областта на ИТДУ. В тази връзка ЕК публикува „Зелената книга“, която представлява оценка на функционирането на системата за експортен контрол на ИТДУ на ЕС и по-конкретно - прилагането на Регламент (ЕО) 428/2009 и има за цел да даде посоката за бъдещи реформи в областта на експортния контрол на ИТДУ. „Зелената книга“ е разделена на отделни части, всяка следвана от въпроси, предназначени за държавите-членки, износителите и другите заинтересовани страни. Предвижда се в края на 2012 г. – 2013 г. ЕК да изготви предложение за реформа на действащото законодателство в областта на експортния контрол на ИТДУ.

На 16 ноември 2011 г. беше приет Регламент (ЕС) № 1232/2011 на Европейския Парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕО) № 428/2009, който влезе в сила на 8 януари 2012 г. С регламента са въвеждат пет нови генерални разрешения на Съюза за износ. Тези разрешения са приети с цел да се увеличи конкурентоспособността на производителите в ЕС и да се гарантира поставянето при равни условия на всички износители от Съюза, когато изнасят определен тип изделия с двойна употреба за определени местоназначения, като в същото време се гарантира високо ниво на сигурност и спазване на задълженията по линия на международните режими за експортен контрол и неразпространение на оръжията за масово унищожение. Издаващ орган е Европейския съюз. Генералните разрешения на Съюза за износ са валидни за износ от цялата територия на Европейския съюз и са както следва:

- Генерално разрешение на Съюза за износ № EU001;
- Генерално разрешение на Съюза за износ № EU002 - За износ на определени изделия с двойна употреба за определени местоназначения;
- Генерално разрешение на Съюза за износ № EU003 - Износ след поправка/замяна;
- Генерално разрешение на Съюза за износ № EU004 - Временен износ за изложение или панаир;
- Генерално разрешение на Съюза за износ № EU005 – Телекомуникационно оборудване;
- Генерално разрешение на Съюза за износ № EU006 - Химически продукти.

През последните години борбата с разпространението на ОМУ продължава да бъде приоритет за ЕС. ЕС полага усилия в многостранните форуми въз основа на Стратегията на ЕС срещу разпространението на ОМУ, приета от Съвета през 2003 г., и на Новите насоки за действие от страна на ЕС в борбата срещу разпространението на ОМУ и средствата за тяхното пренасяне.

От 2010 г. ЕК стартира проект за провеждане на посещения (peer visits) в държавите-членки с цел идентифицирането и споделянето на най-добри практики съгласно член 23 на Регламент (ЕО) № 428/ 2009. До края на 2011 г. са организирани и проведени 5 партньорски посещения.

Договор за търговия с оръжие

През 2011 г. продължиха консултациите и обсъжданията по бъдещия Договор за търговия с оръжие (ДТО) и по подготовката на сесиите на Подготвителния комитет по ДТО в рамките на ООН. В периода 2-27 юли 2012 г. е

предвидено провеждането на Конференция на ООН, на която ще бъде договорен и приет ДТО.

Целта на изработването на ДТО е да се създаде международен инструмент, регулиращ търговията с оръжия в глобален аспект. ДТО ще въведе общи международни стандарти, които имат за цел да бъде предотвратена нежелателна крайна употреба, в т.ч. и нелегалния трафик на оръжия.

На регулярните съвместни заседания на Работната група по износа на конвенционални оръжия (COARM) и Работната група по неразпространение (CODUN) към ЕСВД, държавите-членки обсъждат въпроси и обменят информация относно националните позиции, свързани с обхвата, целите и съдържанието на бъдещия ДТО. Дискусиите са насочени и към мерките, които ще бъдат предвидени за изпълнение от страните по ДТО, като същите трябва да бъдат съобразени с практическата им приложимост, при отчитане на различния капацитет на държавите и спецификите на техните правно-нормативни системи.

Международни споразумения

Сред международните конвенции и договори в областта на неразпространението на ОМУ, следва да се отбележат:

- Договора за неразпространение на ядрени оръжия (ДНЯО) от 1968 г. и Допълнителния протокол към него, ратифициран със закон, влязъл в сила от 10.10.2000 г.;
- Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на бактериологични (биологически) и токсични оръжия (КЗБО), от 1972 г.
- КЗХО е ратифицирана със закон, приет от 38-мо Народно събрание на 29.06.1994 г. (Обн., ДВ, бр. 55 от 8.07.1994 г., обн., ДВ, бр. 103 от 29.11.2001 г., в сила от 29.04.1997 г. - попр., бр. 1 от 4.01.2002 г.,);

Международни режими за експортен контрол и инициативи в областта на неразпространение на ОМУ

За разлика от конвенциите и договорите в тази област, международните режими за експортен контрол са учредени от държави-съмишленици и не притежават официален статут на международни организации.

Присъединяването към тези режими е на доброволен принцип и има за цел държавите-участнички да се придържат към общоприети принципи и правила на контрол и обмен на информация по отношение на определени групи изделия и технологии с цел избягване на риска от нерегламентираното им използване и разпространение. Дейността на режимите включва и

осъществяване на контакти с трети държави с цел приобщаването им към ръководните правила на тези режими.

Основни принципи в дейността на международните режими за експортен контрол са спазването на общи правила и прозрачност, изразяващи се в обмен на информация по отношение на издадени разрешения за трансфери, направени откази по заявления за износ и прилагането на т. нар. „no undercut” политика. Последният термин означава недопускането на износ от държава, членуваща в съответния режим, в случаите когато за идентична сделка е направен отказ от друга държава-участничка. В тези случаи е предвидена процедура за провеждане на консултации с държавата, издала отказа, преди вземане на решение по аналогичната сделка. Тази система се прилага в рамките на ВД, РКРТ, ГЯД и АГ. Друг важен принцип е „всеобхватната” клауза („catch-all” clause), която е въведена в ръководните правила на международните режими за експортен контрол и дава основание на контролните органи да прилагат разрешителен режим (т.е. да издадат разрешение или да откажат издаване на разрешение) по отношение на износа на изделия и технологии, които не са включени в списъците с контролирани ИТДУ, но за които са налице основателни причини да се счита, че могат да бъдат използвани за производство и разпространение на ОМУ или са предназначени за военна крайна военна употреба в държава, спрямо която има наложено оръжейно ембарго на ООН, ОССЕ или ЕС. Експортният контрол обхваща и т. нар. „нематериални трансфери” (intangible transfers), които се отнасят за предаването на софтуер и технологии чрез електронни медии, включително и чрез факс, телефон, електронна поща или други електронни средства за чуждестранен потребител. Този контрол се прилага и по отношение на предоставянето на знания и техническа помощ чрез обучение, предаване на умения или консултантски услуги, включително и случаите, когато това става чрез устно предаване на съответната информация.

➤ **Васенаарска договореност (ВД)**

Васенаарската договореност е създадена с цел да допринесе за регионалната и международната сигурност и стабилност чрез насърчаване на прозрачността и по-голяма отговорност при трансферите на конвенционално оръжие и на ИТДУ, като по този начин се предотвратят дестабилизиращи натрупвания на оръжие. Участващите държави се стремят чрез техните национални политики да гарантират, че трансферите на такива изделия няма да допринасят за развитието или подобряването на военни способности, които подкопават тези цели и няма да бъдат отклонявани за подпомагане на такива способности. Разрешаването на износ или отказ на издаването на разрешение

за износ на което и да е изделие от списъците на договореността е отговорност на всяка участваща държава. Представители на участващите държави участват в срещи на работните органи на договореността във Виена, където се намира секретариата на ВД. Официалният сайт на режима на който може да бъде намерена информация за страните-участнички, основополагащите принципи и документи е www.wassenaar.org.

➤ **Австралийската група (АГ)**

Международен режим за ограничаване и предотвратяване на разпространението на химическо и биологическо оръжие чрез контрол на химическите вещества и биологични агенти и свързаното с тях оборудване и технологии. Република България участва в режима от м. октомври 2001 г. Основна цел на групата е държавите-участнички да сведат до минимум опасността от подпомагане на разработването и разпространението на химически или биологични оръжия чрез прилагането на общи правила и принципи при износа на определени химически съединения, човешки, растителни и животински патогени, токсини и свързано с тях оборудване за разработване, производство и разпространение. Групата провежда ежегодни срещи. Всички държави, които участват в Австралийската група, са страни по Конвенцията за забрана на химическите оръжия (CWC) и по Конвенцията за биологичните оръжия (BWC). Официалният сайт на режима е www.australiagroup.net.

➤ **Режим за контрол на ракетните технологии (РКРТ)**

Режимът за контрол на ракетните технологии е неформално и доброволно сдружение на страни, които споделят целите на неразпространението на безпилотни системи, способни да пренасят оръжия за масово унищожение, и които координират националните си политики и мерки за експортен контрол, насочени към предотвратяване на разпространението им. Този режим се основава на Ръководни правила за обща експортна политика, която се прилага към списък от контролирани изделия, софтуер и технологии. През 2002 г. РКРТ беше допълнен с Международния кодекс на поведение срещу разпространението на балистични ракети, известен още като „Хагски кодекс на поведение“, който призовава за съдържаност и внимание по отношение на разпространението на балистични ракети, способни да пренасят оръжия за масово унищожение. Република България участва в режима от 1 юни 2004 г. Информация за принципите, целите и членовете на режима може да бъде намерена на официалната интернет страница на РКРТ: www.mtcr.info.

➤ **Комитет Цангер**

Комитетът Цангер е международен режим, съдействащ за спазване на разпоредбите, свързани с експортния контрол, по линия на Договора за неразпространение на ядреното оръжие. Република България е приета в Комитета „Цангер“ на ежегодната среща на държавите-участнички на 22.10.1992 г. Ръководните правила на режима предвиждат три условия на доставка, свързана с употреба или производство на ядрени материали: предоставяне на гаранции, че изделията няма да бъдат използвани за ядрени експлозиви, че държавата-вносител е приела гаранциите на Международната агенция за атомна енергия (МААЕ) и клауза за реекспорт, изискваща държавата-вносител да приложи идентични процедури при реекспорт. Подробна информация е публикувана на сайта www.zanggercommittee.org.

➤ **Група на ядрените доставчици (ГЯД)**

Групата на ядрените доставчици (ГЯД) е група от държави, обединени от общ стремеж да допринесат за неразпространението на ядрени оръжия чрез прилагането на Ръководни правила за износа на ядрени материали и свързано оборудване. Тези правила се прилагат от всяка участваща държава в съответствие с националното законодателство и практики и имат за цел да се гарантира, че международната търговия с ядрени материали за мирни цели не допринася за разпространението на ядрени оръжия или други ядрени взривни устройства, и които не могат да възпрепятстват международната търговия и сътрудничество в ядрената област. ГЯД работи в тясно сътрудничество с МААЕ. Република България се е присъединила към Ръководните правила за износ на ядрени материали и свързаното с тях оборудване през 1984 г. Европейската комисия участва като наблюдател в работата на режима. По-подробна информация за ГЯД е публикувана на www.nuclearsuppliersgroup.org.

Сътрудничество между компетентните органи и индустрията

За ефективното функциониране на националните системи за експортен контрол от особена важност е тясното сътрудничество между компетентните органи и представителите на индустрията и академичната и научна общност.

Глобализацията на световната икономика, членството на Република България в ЕС и различните международни режими и организации за експортен контрол и неразпространение на ОМУ и поетите ангажименти на страната ни поставят редица предизвикателства както пред държавните органи, така и пред бизнеса.

В тази връзка през 2011 г. бяха организирани два семинара, посветени на партньорството „Правителство – Индустрия“ на теми:

- „Актуално Европейско и национално законодателство в областта на експортния контрол на ИТДУ. Вътрешнофирмена система за контрол и съответствие.“
- „Най-добри практики на експортния контрол на изделия и технологии с двойна употреба“.

Министерство на икономиката, енергетиката и туризма, следвайки принципите за прозрачност и необходимостта от предоставяне на актуализирана и полезна информация на бизнеса, поддържа специализирана интернет страница за експортния контрол.

ОГРАНИЧЕНИЯ И ЗАБРАНИ

ОГРАНИЧЕНИЯ И ЗАБРАНИ ЗА ДОСТАВКИ НА ВЪОРЪЖЕНИЯ И СВЪРЗАНО ОБОРУДВАНЕ

Целите, които си поставя международната общност в областта на експортния контрол на оръжията и политиката, която следва в тази област, са основно продиктувани от загрижеността и ясната необходимост от прилагането на ефективни мерки по недопускането на разпространението на конвенционални оръжия и ОМУ и попадането им в държави, лица и организации, които не се съобразяват с международно приетите норми и чиито действия представляват потенциална заплаха за мира и сигурността на съвременното общество.

Важна роля в прилагането на ефективен експортен контрол е спазването на санкциите и ограниченията, наложени от Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации (СН на ООН), от Европейския съюз (ЕС) и Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ).

От страна на ЕС са въведени редица Регламенти вследствие на приетите резолюции на Съвета за сигурност на ООН.

Другите правни норми на ЕС, които съдържат ограничения или забрани по отношение на продажбите и доставките на въоръжение, се транспонират в националното ни законодателство чрез съответните актове на Народното събрание или Министерски съвет.

Списъкът на държавите и организациите, спрямо които Република България прилага забрана или ограничения върху продажбите и доставките на въоръжение и свързаното с него оборудване е приложение № 1 към чл. 1 от Постановление на Министерски съвет (ПМС) № 91 от 09. с последна актуализация от 2010 г. С ПМС № 267/12.11.2009 г. за изменение на ПМС № 91 на националните органи за експортен контрол е възложено изпълнението на ангажиментите на Република България, произтичащи от Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета на Европейския съюз от 8 декември 2008 г., определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване.

През 2011 г. бяха приети Регламенти на ЕС с прилагане на ограничителни мерки срещу Иран, Сирия, Демократична република Конго, Беларус, Република Гвинея, Кореиската народно-демократична република и др.

Санкциите, прилагани от ЕС в областта на експортния контрол, които Р България като страна членка прилага, както и подробна информация за наложените ограничения по държави е публикувана на страницата на Съвета на ЕС: http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/measures_en.pdf.

Данни за износа, вноса и
трансфера за оръжия и
изделия и технологии с двойна
употреба

С цел да бъдат представени реално осъществените дейности с оръжия и ИТДУ, в приложенията към настоящия доклад не е включена информация за разрешенията в случаите на извършване на временен и обратен износ/трансфер с цел ремонт, демонстрации, участие в изложения и др., както и временен внос и обратен внос/трансфер за същите цели.

Данни за износа, вноса, трансфера и транзит на оръжия през 2011 г.

През 2011 г. Междуведомствената комисия е издала общо 671 разрешения. От тях 406 са за износ и трансфер на оръжия от територията на Р България, като най-голям брой разрешения за износ и трансфер са издадени за Египет, САЩ, Индия и Афганистан. Общата стойност на издадените разрешения за износ и трансфер на оръжия от територията на Република България е 223 451 646 **Евро**. (Приложение 3).

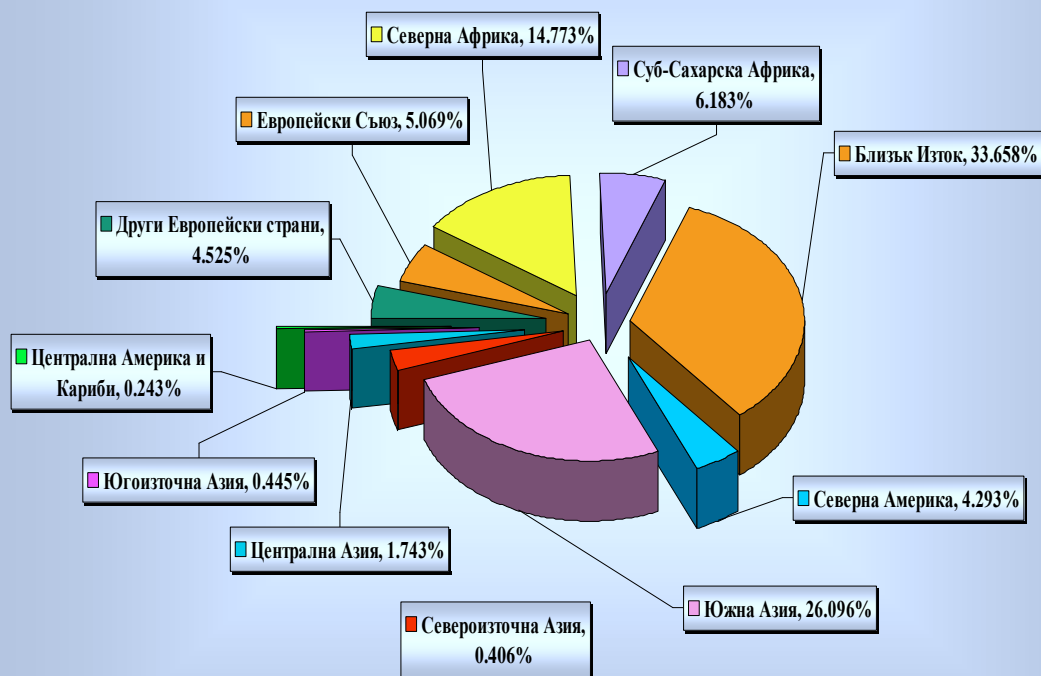
➤ Износ и трансфер на оръжия от територията на Република България

През 2011 г. е реализиран износ и трансфер на оръжия от територията на Р България на оръжия на обща стойност 231 397 462 **Евро**.

Най-големи обеми по стойност са осъществени за Ирак, Индия, Алжир, Афганистан и Египет. Обект на износ са основно изделия от категории С04, С03, С01 и С09, следвани от категории С02 и С013 от Списъка на оръжията (Приложение 3).

Междуведомствената комисия е отказала издаването на 5 разрешения за износ на оръжия от Република България – на основание критерии 2, 3, 4 и 7 на чл. 2 на Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета на ЕС от 08.12.2008 г., определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване и чл. 37, ал. 1, т. 3 от Закона за експортния контрол на оръжия и изделия с двойна употреба.

Процентно разпределение на осъществения износ и трансфер на оръжия от територията на Р България за 2011 г.

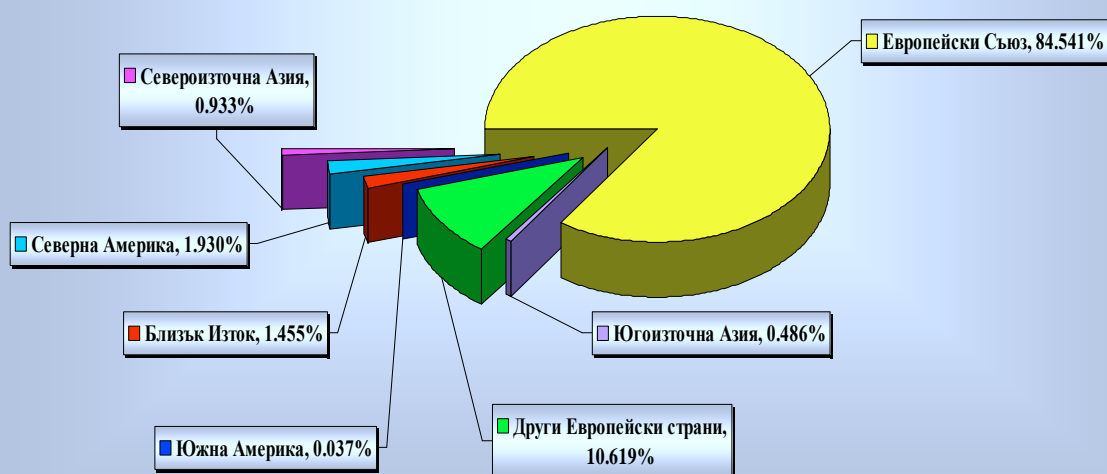

➤ **Внос и трансфер на оръжия за територията на страната**

През 2011 г. са издадени 265 разрешения за внос и трансфер за територията на страната на оръжия, като най-голям брой разрешения са издадени за внос и трансфер за територията на страната от САЩ, Германия, Сърбия, Чехия и Украйна. Общата стойност на издадените разрешения за внос и трансфер на оръжия за територията на Република България е 176 551 000 **Евро**. (Приложение 4).

Общата стойност на реализирания внос и трансфер за територията на страната е 116 876 552 **Евро**, като най-голяма част от осъществения внос и трансфер е от Франция, Италия, Германия, Сърбия и Полша. Основната част от внасяните изделия е от категория СО1, следвана от категория СО3 и СО6. По-голямата част от стойността на вноса и трансфера се отнася за изделия, предназначени за модернизацията на Българската армия. Другата част се формира от стрелково оръжие, предназначено за продажба на вътрешния пазар, а също така и внос и трансфер на боеприпаси с цел унищожаване.

Процентно разпределение на осъществения внос и трансфер на оръжия за територията на Р България за 2011 г.

➤ **Транзит на оръжия**

През 2011 г. са издадени 32 разрешения за транзит на оръжия през територията на Република България, предимно от и за държави-членки на ЕС и НАТО.

Данни за износ, трансфер и внос на изделия и технологии с двойна употреба през 2011 г.

За извършването на износ и трансфер на ИТДУ физическите и юридическите лица е необходимо да бъдат регистрирани от министъра на икономиката, енергетиката и туризма. Регистрацията за износ и трансфер, и регистрацията за брокерска дейност с ИТДУ се извършва за срок от три години, като всяка следваща регистрацията се извършва за същия срок.

През 2011 г. министърът на икономиката, енергетиката и туризма е издал 14 **бр.** удостоверения за право за извършване на износ и трансфер

на ИТДУ и 5 бр. удостоверения за право за извършване на брокерска дейност с ИТДУ, които са включени в публичен регистър.

➤ **Износ на ИТДУ:**

През 2011 г. е реализиран износ на ИТДУ на обща стойност 4 122 **807 Евро** (Приложение 5) и са издадени следните разрешения:

- Издадени разрешения за износ - 10 бр. на обща стойност 3 438 **403 Евро**;
- Разрешения, по които е осъществен износ – 7 бр. (в т.ч. 2 броя от 2010 г.);
- Генерално разрешение за износ на Общността (ГРИО) № EU001 - по това разрешение 3 фирми са извършили 32 износа, като реализираната стойност е **929 626 Евро**;
- Съгласно чл. 4 („всеобхватна“ клауза) от Регламент 428/2009 са издадени 2 разрешения за износ на стойност 1 383 **851 Евро**, по което е осъществен износ на стойност **470 609 Евро**.

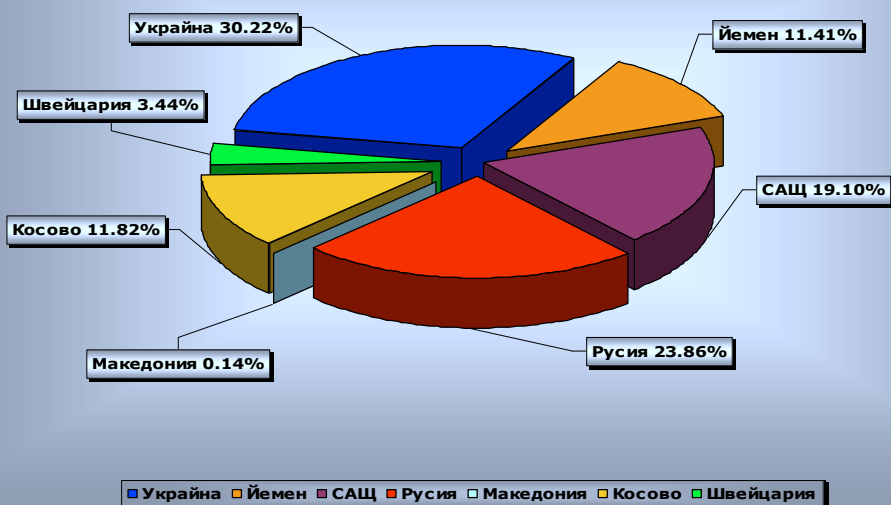
Държава - вносител	Стойност на осъществените доставки, EUR	Брой разрешения, по които е осъществен износ
Швейцария ***	142 000,00	1
Косово	487 500,00	1
Македония **	5 740,00	1
Република Йемен *	470 609,00	1
Русия **	983 612,00	3
САЩ ***	787 626,00	2
Украйна	1 245 720,00	1
Общо:	4 122 807,00	10

*Осъществен износ, съгласно чл. 4 на Регламент 428/2009

** Осъществен износ и по издадени разрешения през 2010 г.

***Осъществен износ по ГРИО № EU001

Процентен дял на осъществения износ по държави

➤ **Трансфер на ИТДУ:**

През 2011 г. е реализиран трансфер от територията на Република България на обща стойност **1 116 554 Евро** (Приложение 5) по 1 бр. разрешение, издадено през 2010 г., на стойност **6 000 000 Евро**.

Държава - получател	Стойност на осъществените доставки, EUR	Брой осъществени разрешения
Германия	1 116 554,00	1
Общо:	1 116 554,00	1

➤ **Внос на ИТДУ:**

През 2011 г. е реализиран внос по 28 бр. удостоверения (в т.ч. 4 бр. от 2010 г.) на обща стойност **82 708 412,00 Евро** (Приложение 6) и са издадени следните удостоверения:

- Издадени удостоверения за внос за 2011 г. – 26 бр. на стойност **82 884 661,00 Евро**;

Държава-износител	Стойност на осъществените доставки, EUR	Брой удостоверения, по които е осъществен внос
Босна и Херцеговина	168 430	1
Китай*	2 754 528	8
Обединени Арабски Емирства	192 882	2
Русия*	79 371 490	10
САЩ	10 617	1
Турция	25 417	1
Украйна	32 896	3
Хонг Конг	5 527	1
Швейцария*	146 625	1
Общо:	82 708 412	28

* Осъществен внос и по издадени удостоверения през 2010 г.

ДАНИИ ЗА ИЗНОСА, ВНОСА И ТРАНСФЕРА НА ОРЪЖИЯ И ИЗДЕЛИЯ И ТЕХНОЛОГИИ С ДВОЙНА УПОТРЕБА

Процентен дял на осъществения внос по държави

